

Az elemi iskolai oktatás módjai: 1. *A vitalkozó óra* menete: a) célkitűzés, b) az anyag összehorlása, c) eredménymegállapítás és elmélyítés. Az elmélyítés teljesen egyéni munka. 2. *A problémamegoldási óra* menete: a) a probléma felvetése, b) a megoldás módjainak, tervezetének a megállapítása, c) a megoldás helyességének kipróbálása. 3. *A társas vita* lényege, hogy a tanító szerepét egy-egy tanuló veszi át, aki az osztályt társadalmi alapon megszervezi a feladat megoldására, bizottságokat alakít a részletkérdések kidolgozására, az eredményeket közös megbeszélés tárgyává teszik a megbízott tanuló elnöklete alatt. A kész eredményt a tanító elé terjesztik. A tanítónak természetesen itt is megvan az irányító szerepe.

A középiskolai tanítás módja: a) a lecke anyagának elmélyítése társas megbeszélés alapján; b) a következő lecke anyagának kijelölése, ami abban áll, hogy a tanár kitűzi a célt, majd kérdések vagy feladatok alakjában megjelöli a munka főbb szempontjait, és végül megadja a leckére vonatkozó adgyűjtés forrásait (a legtöbb esetben sokszorosított ívek, vagy táblai jegyzet alakjában); c) a tanulók a tanár felügyelete alatt tanulnak, mert a délutáni idő nagy részét is az iskolában töltik, s így a leckét az iskolában kell elsajátítaniok (a tanár által kiosztott tankönyvek, népszerű könyvek, ifjúsági folyóiratok, napilapok kivágott cikkei és képei alapján). Az iskola sok egyéni és önálló munkát követel a tanulótól, de alkalmat is ad rá, hogy elvégezhesse.

Az iskolaszervezet és a tanítási eljárásnak a mienktől eltérő sajátossága, valamint a tanító- és tanárképzés rendszertelensége és alacsonyabb színvonal a látzatot kelti az olvasóban, mintha az amerikai iskola nem állna hivatása magaslátán és nem felcane meg céljának. Azonban európai szemmel tekintve ez csak látzat. Az amerikai iskola derék állampolgárokat nevel, s az egyéni képességeknek legjobban megfelelő nevelést adja. Az amerikai iskola az amerikai lélek tükrözője. Se szervezete, se tanítási módja másal nem helyettesíthető, és más nép életébe át nem ültethető.

Kívánatos volna, hogy a jeles szerző úttörő munkája nyomán az arra hivatottak megajándékoznák pedagógiai irodalmunkat a nagy kultúrnezetek iskolaügyének ismertetésével.

Loeczka Alajos kitűnő könyvét minden nevelőnek el kell olvasnia, de az iskolaügy iránt érdeklődő minden művelt ember élvezettel és haszonnal tanulmányozhatja.

Szántó Lőrinc.

Sáray Julianna: A gyermekrajzok lélektani vizsgálata 1937. 73 lap.

A szerző a bevezetésben rövid történeti összefoglalását nyújtja annak az 50 évnek, mely Corrado Ricci: „L'arte dei bambini“ c. művének megjelenése (1887.) óta eltelt. Ez alatt az idő alatt a meglehetősen tágkörű probléma, mely a gyermek „művészetével“ foglalkozott, mindinkább a gyermekrajzok lélektani problémájává koncentrálódott. Ez időtartam eléggé gazdag irodalma a gyermekrajzok eredetét kutatja ugyan, de nem jut el a végső alapig, addig az alapig, mely a gyermeki lélek e különös megnyilvánulását, a gyermekrajzokat a gyermeki lélek egészéből kiindulva magyarázza meg. Szerzőnk az első, aki a gyermekrajzokat a gyermek öszszeszméyiségébe beágyazottan vizs-

gálja. Módszerének alapjául Boda személyiséglélektanát választja s keresi azokat a személyiségjegyeket, melyekre a gyermekrajzok visszavezethetők s melyek a gyermekrajzok végső értelmezését és magyarázatát nyújthatják.

Tanulmánya két részre oszlik. Az első részben kutatja a személyiséglélektan által megállapított általános személyiségszerkezet és személyiségjegyek jelentkezését a gyermekrajzokban, melyek minden gyermekrajznak általános, lélektanilag egyformán értelmezhető alapot adnak. Munkája második részében pedig keresi a személyiség speciális jegyeit, melyek mint egyéni jellegzetességek fedezhetők fel egy gyermek sajátos művészetében.

S. a következő személyiségjegyek kifejeződését látja a gyermekrajzokban. Első csoportot alkotnak a személyiség egészének biokémiás, fizikai, morfológiai előfeltételei: a dinamikus és motorikus jegyek, majd az aktivitás: fogékonyság, lereagálásijelleg, végül egyensúly, disszonancia, koncentráció. — A személyiségjegyek második csoportja: éntelenség, mélység, szabályozottság, hangulat. — Végül harmadik csoportot alkotnak a következők: alkalmazkodás, domináló célpólus és domináló érdeklődésirány. Szerzőnk, hogy e személyiségjegyek minél tisztább kifejeződését biztosítsa, megfelelő kísérletekkel próbálta munkáról tesznek tanúságot. E kísérletek igen nagy hozzáértésről és kitartó munkáról tesznek tanúságot. Eredményei, melyek javarésben empirikus jellegűek, 4000 gyermekrajz vizsgálata és értékelése alapján kristályosodtak ki.

Szerzőnk munkája további részében sorra veszi az egyes személyiségjegyeket és bemutatja, hogyan elemezhetők ki pszichológus szemmel a gyermekrajzokból. A személyiség dinamizmusában a lelki energiatömeg, motorizmusában pedig a tempó és ritmus jut kifejeződésre. Bemutatja az energia és ritmus jelentkezését a gyermekrajzok fejlődésének különböző fázisaiban. Megnyilatkozhatnak e jegyek bizonyos tárgyak sématis rajzolásában és feltalálhatók a díszítésben is. Ritmus alatt azt érti szerzőnk, hogy a gyermek egyes formák rajzolását ritmikusan ismétli, addig, amíg azok állandóan visszatérő merev vázak lesznek. Tehát a ritmikus ismétlés fejleszti ki a gyermekben bizonyos formák állandó ismétlését, amely elvezet a begyakorolt formákig. E formákban felismerhető az energia is a vonalak vastagságában, illetve vékonyságában, a vonalak egyenletes vezetésében, vagy azok szakadozottóságában, majd abban, hogy meghatározott alakot hányszor tud egymásután lerajzolni. Jellemző az energia szempontjából a formák nagysága, vagy kicsisége, majd hasznos felvilágosítást nyújt a térfelosztás (betölti-e a rajzlapot, vagy sem). — A ritmus határozottan fellelhető a díszítésben, a vonalas és színes díszítésben egyaránt.

Az aktivitás, a személyiség egyik legjellemzőbb jegye világosan kitűnik a gyermekrajzokban. A szerző kísérleteiből kiderült, hogy a kisgyermek igen fogékony a rajzadási feladattal szemben s igen gyakran egy ingerre több akcióval felel. Érdekesen vizsgálta a gyermekrajzokkal a lereagálást s annak lassú, vagy gyors voltát. A gyermekeknek egy eseményt kellett lerajzolniuk. A gyors lereagálási gyermek a mesének csak egy jelenetét ábrázolta s lehetőleg kevés személlyel. A lassú lereagálási rajzaiban részletesebb, gazdagabb és mélyebb — s sajátos ellentétként, a lassú lereagálási gyermek gyorsabban dolgozik, mert ugyanazon idő alatt nagyobb teljesítményt nyújt. — Határozottan kiolvasható a gyermekrajzokból a széteső lelki szerkezet is.

A szétesés megmutatkozik az ábrázolás szerkezetében, ahol a részstruktúrák önállóak és az egészszel szemben csak laza összefüggést mutatnak.

A személyiségjegyek második csoportját, a szubjektív éntelenség jegyét szerzőnk abban látja feltalálhatónak, vajjon a gyermek milyen érdeklődéssel fordul az ábrázoláshoz, mennyire olvad fel munkájában. — A lelkiélet mélységét a leereaglás minősége jelzi. — A rajzolási tevékenységgel a gyermeknél általában optimista hangulat jár együtt; meghatározva részben azáltal, hogy a gyermek e tevékenységben magát bizonyos mértékben környezetétől függetleníti. Az uralkodó hangulat különösen a színek használatában jut kifejezésre. A gyermekrajzok tobzódnak az élénk színekben. A rajzolást kísérő hangulat azonban nemcsak a színek használatát, hanem a tárgyválasztást is determinálja. Pl. olyan történetet szeretnek karikírozni, melyek a környezet valamely tagjával megtörténtek.

A személyiségjegyek harmadik csoportja: az alkalmazkodó képesség, domináló célpólus és domináló érdeklődésirány, melyek az én és nem-én viszonyában rejlő pszichés jegyek, a mechanikus rajzolásban már csak igen csekély mértékben mutatkoznak meg. Erős megfigyelés által mégis fellelhetők, pl. az alkalmazkodás lépést tart a rajzolás egyes fázisaiban a valódi viselkedésbeli alkalmazkodás fejlődésével.

S. — mint művében maga is hangsúlyozza, — célja a végső személyiségjegyek felkutatása a gyermek egyik sajátos megnyilatkozási módjában, a rajzolásban. E téren szerzőnk úttörő s ha eredményei még néha a bizonytalanság látszatát keltik is, kezdeményezésével lökést adott a hasonló irányú munkáknak s tanulmányával a gyermekrajzvizsgálatok egyik újszemponτού módszerének megalapozója.

Munkája második részében a speciális személyiségjegyeket keresi egy „csodagyermek“ művészi megnyilatkozásában, ollóval kivágott sziluettképeiben. Tanulmánya e részét csak röviden kívánjuk érinteni, mivel bennünket az általános gyermeklélektan szempontjából az előbbi rész közelebről érdekelt. Munkájának e része példát mutat arra nézve, hogyan kell hasonló speciális lélektani vizsgálatot végrehajtani, valamint felvilágosítást nyújt a tesztmódszerek kiválogatására nézve. A vizsgálatok sorát általános intelligenciavizsgálat nyitotta meg. Ezután következett az egyéni vizsgálat, amely a gyermek sajátos művészetéhez kívánt alkalmazkodni. Tanulmányának e része finom és művészi megfigyelésekben gazdag s valóban mélyen belelátó; pszichológiai beállítottságú lelkületet mutat. Nem hagy figyelmen kívül egyetlen lelki tényezőt sem, melyek e sajátos művészet megértéséhez közelebb vezethetnek. Vizsgálja: a szuggesztibilitást, vitalitást, reagibilitást, akaratot, esztétikai értékítéletet, majd azt a módot, ahogyan a vizsgálati személy magának új képzetet teremt, szemmértéket, megfigyelést, helyzetképzetet stb. Eredményeinek valóban sikerült több olyan lelkitényezőt megragadni, melyek a gyermek sajátos képességét lélektanilag megvilágítják. — Ezután rövid történetét adja a gyermek művészeti fejlődésének. E részt, valamint az egész munkát igen érdekessé teszlik részleteiben a szerző kitűnő megfigyelései, valamint a határozott és finom érzékkel megválasztott illusztrációk sorozata.

Dr. Békési Gizella.